

Et "landskabsarkiv" ved Bedsted

af Uffe Larsen, Skolegade 13, Bedsted

På samme tid som Thisted Museum foretog udgravning af en boplads mellem Bedsted og Rønhede Plantage (se artiklen herom), fik en klasse på Bedsted Skole 5.000 kr. fra Spars Miljøfond. Beløbet var bevilget til oprensning af en tilgroet sø nær museets udgravningsplads. Netop da alle formaliteter, tilladelser fra kommune og amt, var bragt i orden, fik jeg, der var klasselærer for "sø-klassen", en henvendelse fra museumsinspektør Jens Henrik Bech med anmodning om, at søprojektet blev stillet i bero, til der var foretaget en geologisk og arkæologisk undersøgelse af vådområdet.

Oprensningen af søen blev udsat, og geologer gik i gang med borer på stedet. Dette arbejde udmøntedes i en rapport, som her skal refereres:

Vedr.: Lille mose syd for Bedsted Stationsby

Mosen er besøgt af undertegnede Peter Friis Møller den 15/10 1985.

Mosen er 10-15 meter i diameter og ligger op til et skel på dyrket mark.

Mosen omkranses næsten helt af et tæt krat af gråpil. I randen er en ringformet åben vandflade, mens der i den centrale del findes en kærvegetation af bredbladet dunhammer, kragefod, liden andemad, mosset Calliergon cordifolium samt lidt sø-kogleaks og åkander. Efter den fugtige sommer var vandstanden i mosen på besøgstidspunktet nok højere end normalt.

En boring med Hiller-bor i centrum af mosen viste følgende lagserie. Kalkindholdet er vurderet ved tilsætning af saltsyre.

0-74 cm	Sortbrun gytje (= dynd af plante- og dyredele) med rod-filt.
74-210 cm	Olivenbrun, foroven kalkholdig, forneden tilsyneladende kalkfri gytje med padderokke-rødder, øvre grænse skarp.
210-230 cm	Mørkt olivengrå, tilsyneladende kalkfri gytje.
230-(240) cm	Kalkholdig, sandet lergytje.

Boret stødte på mineralbund i 240 cm's dybde.

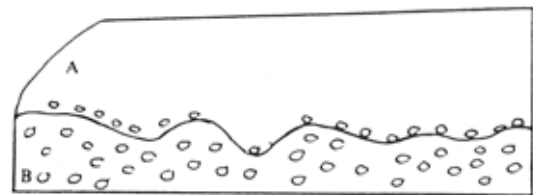
En orienterende pollenanalyse på en prøve fra 220 cm tyder på, at gytjen her er afsat lige i begyndelsen af efteristiden. Da der ikke er

fundet spor at tørv ved boringen, kan det nok udelukkes, at der har fundet tørvegravning sted. Der har altså været en sø på stedet helt op til i dag. Den øverste mørke gytje kan være afsat efter en grundvandssænkning ved dræninger i det 19. århundrede.

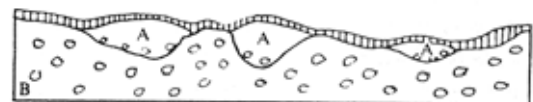
På dette grundlag må det antages, at vådområdet indeholder en kontinuerlig postglacial (uafbrudt efter-istids) 2 meter tyk serie, der gennem en pollenanalytisk bearbejdning vil kunne belyse vegetationsudviklingen gennem de sidste 10.000 år i lokalområdet. Således vil den nærliggende bronzealderboplads' landbrugsformer afspejle sig i et pollendiagram fra mosen.

Dødislandskaber

Dødislandskaber kalder man de områder, hvor isens bevægelser allerede under istiden standsede, efter at den havde lagt sig over området

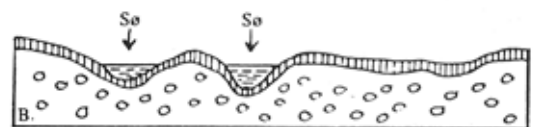


Under istiden. A: Is - B: Morænemateriale



Umiddelbart efter afsmeltningen. Der er stadig isklumper i morænen

Umiddelbart efter afsmeltningen. Der er stadig isklumper i morænen



Ved dødisklumpens bortsmeltning opstod der søer i hullerne, og et meget små-sørigt terræn er som regel tegn på et dødislandskab. Vor største dødisø er Flyndersø i Jylland

De naturlige vådområder i det åbne landskab er oftest forstyrrede ved tørvegravning, opfyldning, dræning og opdyrkning. Det er derfor særlig betydningsfuldt at bevare de naturlige søer og moser, der stadig er intakte.

Aflejringerne i mosen ved Bedsted udgør et uerstatteligt arkiv over det lokale landskabs 10.000 årige historie. Ved en oprensning af mosen vil der derfor gå store naturvidenskabelige, arkæologiske og historiske værdier tabt. DGU (= Danmarks Geologiske Undersøgelser) må derfor kraftigt fraråde oprensning eller anden forstyrrelse af aflejringerne i mosen.

Bent Odgaard, geolog

Geologernes henstilling blev fulgt. Et andet vådområde, hvor der tidligere var foretaget tørvegravning, blev oprenset og af eleverne døbt ”Æ Pyt”.

Således endte den sag uden tabere, og både geologer, arkæologer og områdets padder kan leve lykkeligt til deres dages ende!

Landskabet syd for Bedsted er dannet i en israndszone og derfor præget af de såkaldte dødishuller. Hvor jorden er dyrket som agerjord, er disse småsøer ofte opfyldte, men i Rønhede Plantage ligger de ret uforstyrrede og er stærkt medvirkende til at give skoven værdi som rekreativt område.

Kilde: Sydthy Årbog 1989, side 28-29.